

Sbírka soudních rozhodnutí

ROZSUDEK SOUDNÍHO DVORA (třetího senátu)

8. května 2019*

„Řízení o předběžné otázce – Rovné zacházení mezi muži a ženami v oblasti sociálního zabezpečení – Směrnice 79/7/EHS – Článek 4 – Zákaz jakékoli diskriminace založené na pohlaví – Nepřímá diskriminace – Částečný pracovní úvazek – Výpočet starobního důchodu“

Ve věci C-161/18,

jejímž předmětem je žádost o rozhodnutí o předběžné otázce na základě článku 267 SFEU, podaná rozhodnutím Tribunal Superior de Justicia de Castilla y León (Vrchní soud Kastilie a Leónu, Španělsko) ze dne 17. ledna 2018, došlým Soudnímu dvoru dne 27. února 2018, v řízení

Violeta Villar Láiz

proti

Instituto Nacional de la Seguridad (INSS),

Tesorería General de la Seguridad Social (TGSS),

SOUDNÍ DVŮR (třetí senát),

ve složení A. Prechal (zpravodajka), předsedkyně senátu, F. Biltgen, J. Malenovský, C. G. Fernlund a L. S. Rossi, soudci,

generální advokát: H. Saugmandsgaard Øe,

vedoucí soudní kanceláře: L. Carrasco Marco, rada,

s přihlédnutím k písemné části řízení a po jednání konaném dne 10. ledna 2019,

s ohledem na vyjádření předložená:

- za V. Villar Láiz R. M. Gilem López, abogada,
- za Instituto Nacional de la Seguridad Social (INSS) a Tesorería General de la Seguridad Social (TGSS) A. Alvarez Moreno a G. Guadaño Segovia, letradas,
- za španělskou vládu L. Aguilera Ruizem a V. Ester Casas, jako zmocněnci,
- za Evropskou komisi S. Pardo Quintillán a C. Valero, jako zmocněnkyněmi,

* Jednací jazyk: španělština.

s přihlédnutím k rozhodnutí, přijatému po vyslechnutí generálního advokáta, rozhodnout věc bez stanoviska,

vydává tento

Rozsudek

- 1 Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce se týká výkladu článku 21 Listiny základních práv Evropské unie (dále jen „Listina“) a článku 4 směrnice Rady 79/7/EHS ze dne 19. prosince 1978 o postupném zavedení zásady rovného zacházení pro muže a ženy v oblasti sociálního zabezpečení (Úř. věst. 1979, L 6, s. 24; Zvl. vyd. 05/01, s. 215).
- 2 Tato žádost byla podána v rámci sporu mezi Violetou Villar Láiz na straně jedné a Instituto Nacional de la Seguridad Social (INSS) [(Národní úřad sociálního zabezpečení, (INSS), Španělsko) a Tesorería General de la Seguridad Social [(Všeobecný fond sociálního zabezpečení, (TGSS), Španělsko)] na straně druhé ve věci výpočtu starobního důchodu.

Právní rámec

Unijní právo

Směrnice 79/7

- 3 Článek 1 směrnice 79/7 stanoví:

„Účelem této směrnice je v oblasti sociálního zabezpečení a dalších složkách sociální ochrany uvedené v článku 3 postupné zavedení zásady rovného zacházení pro muže a ženy v oblasti sociálního zabezpečení (dále jen ‚zásada rovného zacházení‘).“

- 4 Článek 3 odst. 1 této směrnice stanoví:

„Tato směrnice se vztahuje na

- a) právní úpravu zajišťující ochranu pro případ:

[...]

- stáří,

[...]“

- 5 Článek 4 odst. 1 uvedené směrnice stanoví:

„Zásada rovného zacházení znamená vyloučení jakékoli diskriminace na základě pohlaví buď přímo, nebo nepřímo, například s ohledem na manželský nebo rodinný stav, zejména pokud jde o:

- oblast působnosti systémů a podmínek přístupu k nim,
- povinnost přispívat a výpočet výše příspěvků,

- výpočet dávek, včetně zvýšení, na které vzniká nárok s ohledem na manželku nebo manžela nebo vyživované osoby, a podmínky trvání a zachování nároku na dávky.“

Směrnice 2006/54/ES

- 6 Bod 30 odůvodnění směrnice Evropského parlamentu a Rady 2006/54/ES ze dne 5. července 2006 o zavedení zásady rovných příležitostí a rovného zacházení pro muže a ženy v oblasti zaměstnání a povolání (Úř. věst. 2006, L 204, s. 23) je následujícího znění:

„Přijetí pravidel o důkazním břemeni hraje důležitou úlohu při zajištění toho, aby zásada rovného zacházení mohla být účinně prosazována. Jak rozhodl Soudní dvůr, mělo by být proto přijato ustanovení k zajištění toho, aby v případech, kdy určité skutečnosti nasvědčují diskriminaci, přešlo důkazní břemeno na žalovaného, s výjimkou ve vztahu k řízením, v nichž přísluší soudu nebo jinému příslušnému vnitrostátnímu orgánu, aby vyšetřil skutkový stav. Nicméně je nezbytné upřesnit, že posouzení skutkového stavu, které vede ke zjištění, že došlo k přímé nebo nepřímé diskriminaci, nadále náleží příslušnému vnitrostátnímu orgánu v souladu s vnitrostátním právem nebo zvyklostmi. Kromě toho je na členských státech, aby zavedly pro kterékoli stadium řízení taková pravidla dokazování, která jsou pro žalobce výhodnější.“

- 7 Článek 2 odst. 1 této směrnice stanoví:

„Pro účely této směrnice se:

[...]

- b) ‚nepřímou diskriminací‘ rozumí, pokud by v důsledku zdánlivě neutrálního ustanovení, kritéria nebo zvyklosti byly znevýhodněny osoby jednoho pohlaví v porovnání s osobami druhého pohlaví, ledaže takové ustanovení, kritérium nebo zvyklost jsou objektivně odůvodněny legitimním cílem a prostředky k dosažení uvedeného cíle jsou přiměřené a nezbytné;

[...]“

Španělské právo

- 8 Článek 209 odst. 1 Ley General de la Seguridad Social (obecný zákon o sociálním zabezpečení), ve znění schváleném Real Decreto Legislativo 8/2015 (královské legislativní nařízení 8/2015) ze dne 30. října 2015 (BOE č. 261 ze dne 31. října 2015, s. 103291) a oprava BOE č. 36 ze dne 11. února 2016, s. 10898) (dále jen „LGSS“) stanoví:

„Základní výše starobního důchodu odpovídá podílu získanému vydělením vyměřovacích základů pojistného dotčené osoby za období 300 měsíců bezprostředně předcházejících měsíci, v němž došlo k události zakládající nárok na dávku, číslem 350 [...]“

- 9 Osmé přechodné ustanovení LGSS stanoví:

„[...] Od 1. ledna 2016 odpovídá základní výše starobního důchodu podílu získanému vydělením vyměřovacích základů pojistného za období 228 měsíců bezprostředně předcházejících měsíci, v němž došlo k události zakládající nárok na dávku, číslem 266 [...]“

10 Článek 210 odst. 1 LGSS stanoví:

„Výše starobního důchodu se určuje použitím procentních podílů na základní výši vypočtenou v souladu s ustanoveními předchozího článku:

- a) 50 % pro prvních patnáct let pojištění;
- b) od šestnáctého roku každý další měsíc pojištění vede k použití procentního podílu, který činí od prvního do 248. měsíce 0,19 % a za každý měsíc po 248. měsíci 0,18 %, přičemž procentní podíl použitelný na základní výši starobního důchodu nepřekročí 100 % [...]

[...]“

11 Pro rok 2016 vede v souladu s devátým přechodným ustanovením LGSS od šestnáctého roku každý další měsíc pojištění k použití procentního podílu ve výši 0,21 % od prvního do 163. měsíce a poté ve výši 0,19 % za každý z následujících 83 měsíců nejvýše do 100 %.

12 Články 245 až 248 LGSS stanoví pravidla použitelná pro pracovníky na částečný pracovní úvazek za účelem přiznání finančních dávek systému sociálního zabezpečení.

13 Článek 245 LGSS, nadepsaný „Oblast působnosti“, stanoví:

„1. Sociální ochrana vyplývající z pracovních smluv na částečný pracovní úvazek se řídí zásadou, podle níž jsou pracovníci na částečný úvazek postaveni na roveň zaměstnancům na plný úvazek [...]

2. Pravidla uvedená v této části se použijí na pracovníky na částečný pracovní úvazek, na smlouvu , *fijo-discontinuo*‘ (pro stále zaměstnance pracující sezónně podle potřeb zaměstnavatele) v souladu s články 12 a 16 refonte de la Ley del Estatuto de los Trabajadores [(zákon o postavení zaměstnanců)] spadající do působnosti obecného režimu, včetně pracovníků na zkrácený pracovní úvazek nebo se smlouvou *fijo-discontinuo*‘ spadající do zvláštního režimu pracovníků v domácnosti.“

14 Článek 246 LGSS, nadepsaný „Pojištění“, stanoví:

„1. Základ pro výpočet pojistného na sociální zabezpečení a příspěvků vybíraných společně s tímto pojistným je stanoven vždy na měsíčním základě a je tvořen skutečnou odměnou za běžné i přesčasové odpracované hodiny.

2. Takto určený základ nesmí být nižší než částky stanovené právním předpisem.

3. Přesčasové hodiny jsou pro účely pojistného zohledněny na stejném základě a podle stejných sazeb jako běžná pracovní doba.“

15 Článek 247 LGSS o výpočtu dob pojištění stanoví:

„Za účelem odůvodnění dob pojištění nezbytných pro vznik nároku na dávky starobního důchodu, dávky trvalého invalidního důchodu, jakož i dávky v případě úmrtí a pozůstalostní dávky, jakož i dávky v dočasné pracovní neschopnosti, mateřství a otcovství se použijí následující pravidla:

- a) jednotlivé doby, během nichž byl zaměstnanec pojištěn na základě smlouvy na částečný pracovní úvazek, se zohlední bez ohledu na pracovní úvazek uskutečněný u každé z těchto smluv.

Za tímto účelem redukční koeficient týkající se částečného pracovního úvazku, který se určí na základě procentního podílu doby odpracovaného zaměstnání na částečný úvazek ve srovnání s dobou odpracovaného zaměstnání srovnatelného zaměstnance na plný úvazek, se použije na období pojištění na základě smlouvy na částečný pracovní úvazek, přičemž výsledek představuje počet dní, u nichž se má za to, že bylo zapláceno pojistné za každé období.

Případně je třeba k počtu dní vyplývajících z tohoto výpočtu přidat dny pojištění na plný pracovní úvazek, přičemž výsledek je celkový počet dní pojištění, které jsou započteny za účelem přístupu k pojištění.

- b) Po stanovení počtu doložených dní pojištění je třeba vypočítat obecný redukční koeficient týkající se práce na částečný pracovní úvazek, který odpovídá procentnímu podílu, který představuje počet odpracovaných dní, za které bylo zapláceno pojištění, v souladu s ustanoveními výše uvedeného bodu a) z celkového počtu dní pojištění během pracovního života pracovníka. [...]
- c) Minimální doba pojištění vyžadovaná pro pracovníky na částečný pracovní úvazek pro každou z finančních dávek, pro které je takové období stanoveno, je výsledkem obecného použití koeficientu týkajícího se částečného pracovního úvazku uvedeného v bodě b) na dotčené období.

V případech, kdy za účelem přístupu k příslušné finanční dávce je nutné, aby část nebo celková minimální vyžadovaná doba pojištění spadala do určitého období, se za účelem stanovení vyžadované doby pojištění použije celkový redukční koeficient týkající se práce na částečný úvazek. Interval, do něhož musí spadat doba, která může být vyžadována, se musí v každém případě pohybovat v mezích období, které bylo obecně stanoveno pro dotčené plnění.“

16 Článek 248 LGSS, nadepsaný „Výše finančních dávek“, stanoví:

„1. Výpočet výše vyměřovacího základu finančních dávek se stanoví na základě následujících pravidel:

- a) Vyměřovací základ pro dávky starobního důchodu a trvalého invalidního důchodu se vypočte podle obecného pravidla [...].

[...]

2. Za účelem výpočtu starobního důchodu a trvalého invalidního důchodu vyplývajících z běžného onemocnění se doby, v nichž nevznikla povinnost pojištění, zohlední na základě minimálního základu pojištění použitelného v každém okamžiku podle počtu hodin stanovených v pracovní smlouvě.

3. Za účelem stanovení výše starobního důchodu a trvalého invalidního důchodu vyplývajících z běžného onemocnění, se počet dní pojištění vypočtený v souladu s čl. 247 odst. 2 písm. a) zvýší na základě [...] použití koeficientu 1,5, aniž by takto získaný počet dní mohl být vyšší než doba zaměstnání na částečný pracovní úvazek.

Procentní podíl, který je třeba použít na příslušnou základní částku, se stanoví na základě obecné škály, na kterou odkazuje čl. 210 odst. 1 s následující výjimkou:

[...]“

Spor v původním řízení a předběžné otázky

17 Z předkládacího rozhodnutí vyplývá, že V. Villar Láiz požádala INSS o vyplacení starobního důchodu.

- 18 INSS ji přiznala starobní důchod od 1. října 2016, jehož výše byla vypočtena vynásobením základní částky redukčním koeficientem ve výši 53 %, přičemž tento koeficient zohlednil skutečnost, že V. Villar Láiz pracovala na částečný úvazek významnou část svého pracovního života.
- 19 Předkládající soud vysvětluje, že uvedená základní částka vyplývá z průměru vyměřovacích základů vypočítaných na základě skutečně obdržených platů za odpracované hodiny a na základě kterých bylo po řadu let před odchodem do důchodu placeno pojištění.
- 20 V. Villar Láiz požádala, aby za účelem výpočtu výše jejího starobního důchodu byl použit koeficient ve výši 80,04 %, aby byla zohledněna doba zaměstnání na částečný pracovní úvazek stejně, jako kdyby se jednalo o dobu zaměstnání na plný pracovní úvazek.
- 21 Vzhledem k tomu, že tato žádost byla zamítnuta, podala V. Villar Láiz žalobu k Juzgado de lo Social n° 4 de Valladolid (pracovní soud č. 4 ve Valladolidu, Španělsko). Uvedla, že rozdílné zacházení zavedené vnitrostátní právní úpravou vede k nepřímé diskriminaci založené na pohlaví, jelikož většina pracovníků na částečný úvazek jsou ženy.
- 22 Rozsudkem ze dne 30. června 2017 Juzgado de lo Social n° 4 de Valladolid (pracovní soud č. 4 ve Valladolidu) zamítl žalobu z důvodu, že rozdílné zacházení s pracovníky na částečný úvazek při výpočtu starobního důchodu nepředstavuje diskriminaci, jelikož účelem použitého vzorce je upravit výpočet s ohledem na zaplacené pojistné v souladu se zásadou *pro rata temporis*.
- 23 V. Villar Láiz podala proti tomuto rozsudku odvolání k předkládajícímu soudu.
- 24 Uvedený soud vysvětluje, že systém výpočtu starobního důchodu byl zaveden po vyhlášení rozsudku č. 61/2013 Tribunal Constitucional (Ústavní soud, Španělsko) dne 14. března 2013. V tomto rozsudku Tribunal Constitucional (Ústavní soud) prohlásil, s ohledem na rozsudek Soudního dvora ze dne 22. listopadu 2012 ve věci Elbal Moreno (C-385/11, EU:C:2012:746), dřívější režim upravený zákonem – podle kterého byla doba odpracovaná v režimu práce na částečný úvazek započítávána pro účely přístupu ke starobnímu důchodu poměrně ke snížení úvazku, přičemž byl uplatňován koeficient 1,5 – za protiústavní. Podle tohoto systému, pokud takto vypočtená odpracovaná doba nepřekročila patnáct let, neměl pracovník nárok na starobní důchod. Na základě reformy zákonodárce upravil systém nároku ke starobnímu důchodu tím, že zavedl pro výpočet výše důchodu redukční koeficient pro pracovníky, kteří pracují na částečný pracovní úvazek.
- 25 Obecně výše důchodu odpovídá základní částce, která je založena na průměru vyměřovacích základů za roky před důchodem, která je vynásobena procentním podílem stanoveným podle počtu let pojištění.
- 26 Co se týče konkrétněji pracovníků na částečný pracovní úvazek, způsoby výpočtu tohoto procentního podílu jsou stanoveny v článku 247 LGSS. Z uvedeného článku vyplývá, že doby odpracované v režimu práce na částečný úvazek se nezapočítávají v plném rozsahu, nýbrž úměrně podle poměru částečného úvazku vůči plnému úvazku na základě redukčního koeficientu, který odpovídá procentnímu podílu, který představuje pracovní dobu pracovníka na částečný úvazek ve srovnání s pracovní dobou srovnatelného pracovníka na plný úvazek.
- 27 Podle ustanovení čl. 248 odst. 3 LGSS se počet dní pojištění určených na základě tohoto výpočtu zvýší na základě koeficientu 1,5, aniž může být z toho vyplývající počet dní vyšší, než za kolik bylo skutečně odváděno pojistné.
- 28 Podle tohoto soudu z toho vyplývá, že v případě dob zaměstnání na částečný pracovní úvazek má španělské právo častěji nepříznivé účinky na pracovníky na částečný pracovní úvazek ve srovnání s pracovníky na plný úvazek a že pouze v ojedinělých případech jsou účinky neutrální, pokud redukční koeficient týkající se částečného pracovního úvazku je vyšší nebo se rovná dvěma třetinám zaměstnání na plný pracovní úvazek.

- 29 Z toho vyplývá, že systém výpočtu důchodu je dvojitě nevýhodný v případě zaměstnání na částečný pracovní úvazek. Kromě toho, že plat pracovníka na částečný pracovní úvazek, a v důsledku toho použitelná základní částka jsou nižší než plat a základní částka pracovníka na plný pracovní úvazek, tento systém totiž snižuje, poměrně ke snížení pracovního úvazku, období pojištění zohledňované účely stanovení použitelného procentního podílu na základní částku.
- 30 Předkládající soud vysvětluje, že negativní účinek vnitrostátního systému výpočtu starobního důchodu v případě částečného pracovního úvazku se týká převážně žen, jelikož podle Instituto Nacional de Estadística (Národní statistický úřad, Španělsko) v prvním čtvrtletí roku 2017 ženy představovaly 75 % pracovníků na částečný pracovní úvazek.
- 31 Za těchto podmínek má předkládající soud za to, že dotčená ustanovení ve věci v původním řízení vedou k nepřímé diskriminaci založené na pohlaví, která je v rozporu s čl. 4 odst. 1 směrnice 79/9 a článkem 21 Listiny. Dotčená vnitrostátní právní ustanovení totiž zjevně nenaplnějí legitimní cíl sociální politiky nebo nejsou přinejmenším přiměřená tomuto cíli.
- 32 Předkládající soud má za to, že není možné LGSS vyložit konformně s čl. 4 odst. 1 směrnice 79/9. V tomto ohledu kromě toho uvádí, že takovou vnitrostátní právní úpravu, jako je právní úprava dotčená ve věci v původním řízení, nemůže podle judikatury Tribunal Constitucional (Ústavní soud) španělský soud nezohlednit, ledaže tento soud předloží Soudnímu dvoru žádost o rozhodnutí o předběžné otázce nebo Tribunal Constitucional (Ústavní soud) návrh na určení protiústavnosti.
- 33 Za těchto podmínek se Tribunal Superior de Justicia de Castilla y León (Vrchní soud Kastilie a Leónu) rozhodl přerušit řízení a položit Soudnímu dvoru následující předběžné otázky:

- „1) Podle španělského práva se starobní důchod vypočítá tak, že se na základní částku stanovenou na základě příjmů ze závislé činnosti v posledních letech uplatní procentní sazba závislá na počtu let pojištění po celý pracovní život. Musí být taková ustanovení vnitrostátního práva, jako jsou ustanovení čl. 247 písm. a) a čl. 248 odst. 3 [LGSS], která v případě dob odpracovaných v režimu práce na částečný úvazek snižují počet let započítatelných pro účely uplatnění procentní sazby, považována za ustanovení v rozporu s čl. 4 odst. 1 směrnice [79/7]? Vyžaduje čl. 4 odst. 1 směrnice [79/7], aby byl počet let pojištění zohledněných pro účely stanovení příslušné procentní sazby, která se má uplatnit při výpočtu starobního důchodu, určen stejným způsobem v případě pracovníků na plný úvazek i pracovníků na částečný úvazek?
- 2) Musí být takové ustanovení vnitrostátního práva, jako je ustanovení dotčené v projednávaném sporu, vykládáno v tom smyslu, že je v rozporu i s článkem 21 [Listiny], takže vnitrostátní soud má povinnost zajistit plnou účinnost Listiny a neuplatnit dotčená právní ustanovení vnitrostátního práva, aniž požádá nebo vyčká na jejich zrušení legislativní cestou nebo jiným ústavním postupem?“

K předběžným otázkám

K první otázce

- 34 Podstatou první otázky předkládajícího soudu je, zda čl. 4 odst. 1 směrnice 79/9 musí být vykládán v tom smyslu, že brání takové vnitrostátní právní úpravě členského státu, jako je právní úprava dotčená ve věci v původním řízení, podle níž výše starobního důchodu příspěvkového typu pracovníka na částečný pracovní úvazek je vypočtena vynásobením základní částky stanovené na základě skutečně obdržených odměn a skutečně zaplacených částkách pojištění procentní sazbou, která závisí na době pojištění, načež je tato doba upravena redukčním koeficientem odpovídajícím poměru mezi skutečně odpracovanou dobou na částečný pracovní úvazek a dobou odpracovanou srovnatelným pracovníkem na plný pracovní úvazek a je zvýšena koeficientem 1,5.

- 35 Článek 4 odst. 1 této směrnice zakazuje jakoukoli diskriminaci založenou na pohlaví, přímou či nepřímou, pokud jde zejména o výpočet dávek v oblasti sociálního zabezpečení.
- 36 V tomto ohledu je třeba konstatovat, že taková vnitrostátní právní úprava, jako je úprava ve věci v původním řízení, která se bez rozdílu vztahuje jak na pracovníky, tak na pracovnice, nezakládá přímou diskriminaci na základě pohlaví.
- 37 Co se týče otázky, zda taková právní úprava představuje nepřímou diskriminaci, je třeba připomenout, že tento pojem je třeba v kontextu směrnice 79/7 a směrnice 2006/54 chápat stejně [v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 26. června 2018, MB (Změna pohlaví a starobní důchod), C-451/16, EU:C:2018:492, bod 34]. Z ustanovení čl. 2 odst. 1 písm. b) směrnice 2006/54 vyplývá, že se nepřímou diskriminací rozumí situace, v níž by v důsledku zdánlivě neutrálního ustanovení, kritéria nebo zvyklosti byly znevýhodněny osoby jednoho pohlaví v porovnání s osobami druhého pohlaví, ledaže takové ustanovení, kritérium nebo zvyklost jsou objektivně odůvodněny legitimním cílem a prostředky k dosažení uvedeného cíle jsou přiměřené a nezbytné.
- 38 Existence takového znevýhodnění může být konstatována, zejména pokud je prokázáno, že taková vnitrostátní právní úprava, jako je právní úprava dotčená ve věci v původním řízení, se negativně dotýká podstatně většího podílu osob jednoho pohlaví ve srovnání s osobami opačného pohlaví (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 14. dubna 2015, Cachaldora Fernández, C-527/13, EU:C:2015:215, bod 28 a citovaná judikatura). Předkládajícímu soudu přísluší ověřit, zda se ve věci v původním řízení jedná o takový případ.
- 39 V takovém případě, jako je projednávaný případ, kdy vnitrostátní soud má k dispozici statistické údaje, Soudní dvůr již rozhodl, že nejlepší srovnávací metoda spočívá ve srovnání jednak příslušných poměrů pracovníků dotčených pravidlem a těch, kteří jím dotčení nejsou, v rámci pracovníků mužského pohlaví a jednak stejných poměrů v rámci pracovníků ženského pohlaví. Není dostatečné zohlednit počet dotčených osob vzhledem k tomu, že tento počet závisí na počtu aktivních pracovníků celkově v členském státě, jakož i na rozdělení pracovníků mužského a ženského pohlaví v uvedeném členském státě (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 9. února 1999, Seymour-Smith a Perez, C-167/97, EU:C:1999:60, bod 59).
- 40 V tomto ohledu přísluší předkládajícímu soudu, aby posoudil, v jaké míře statistické údaje, které mu byly předloženy a které charakterizují situaci pracovníků, jsou validní a zda mohou být zohledněny, tedy zejména zda se nejedná o vyjádření čistě nahodilých či přechodných jevů, a zda mají obecně vypovídající hodnotu (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 9. února 1999, Seymour-Smith a Perez, C-167/97, EU:C:1999:60, bod 62 a citovaná judikatura).
- 41 V projednávaném případě vyplývá z předkládacího rozhodnutí, že dotčená vnitrostátní ustanovení ve věci v původním řízení znevýhodňují častěji pracovníky na částečný pracovní úvazek ve srovnání s pracovníky na plný pracovní úvazek. Pouze v omezeném počtu případů nemají tato ustanovení takové účinky, a to díky zmírňující povaze opatření pro pracovníky na částečný pracovní úvazek, které spočívá ve zvýšení počtu dní pojištění použitím koeficientu 1,5.
- 42 Kromě toho, ze statistických údajů uvedených předkládajícím soudem v jeho předkládacím rozhodnutí vyplývá, že v prvním čtvrtletí v roce 2017 bylo ve Španělsku 15 906 700 pracovníků, z nichž 8 332 000 mužů a 7 574 600 žen. V tomto období činil celkový počet zaměstnaných pracovníků na částečný úvazek 2 460 200 (tj. 15,47 % všech zaměstnaných pracovníků), z nich bylo 613 700 mužů (tj. 7,37 % ze všech zaměstnaných pracovníků-mužů) a 1 846 500 žen (tj. 24,38 % ze všech zaměstnaných pracovníků-žen). Z těchto údajů vyplývá, že v uvedeném období přibližně 75 % pracovníků na částečný pracovní úvazek byly ženy.

- 43 Španělská vláda však uvádí, že z celkového počtu projednaných případů týkajících se starobních důchodů, ve kterých INSS rozhodla kladně v letech 2014 až 2017 a v nichž byly doby zaměstnání a pojištění na částečný pracovní úvazek zohledněny s ohledem na celkový údaj týkající se částečného pracovního úvazku, se 60 % týkalo žen a 40 % mužů.
- 44 Je však třeba zdůraznit, že pokud jde o skupinu pracovníků obzvláště dotčených vnitrostátními ustanoveními dotčenými ve věci v původním řízení, ze spisu, který má k dispozici Soudní dvůr, vyplývá, že pro 65 % pracovníků na částečný pracovní úvazek, a sice ty, kteří v průměru pracovali méně než dvě třetiny obvyklé pracovní doby pracovníka na plný pracovní úvazek, je redukční koeficient použitelný na základní částku nižší než koeficient použitelný na základní částku pracovníků na plný pracovní úvazek. Z toho vyplývá, že pracovníci na snížený částečný pracovní úvazek jsou z důvodu použití uvedeného redukčního koeficientu znevýhodněni.
- 45 Jak již bylo uvedeno v bodě 40 tohoto rozsudku, přísluší předkládajícímu soudu, aby ověřil, zda jsou tyto údaje validní, reprezentativní a statisticky významné. V tomto ohledu je třeba zejména připomenout, že srovnání uvedené v bodě 39 tohoto rozsudku se musí týkat v projednávaném případě skupiny pracovníků na snížený částečný pracovní úvazek jakožto skupiny pracovníků, kteří jsou skutečně dotčeni právní úpravou dotčenou ve věci v původním řízení.
- 46 Kromě toho z bodu 30 odůvodnění směrnice 2006/54 vyplývá, že posouzení skutečností, které vedou ke zjištění, že došlo k přímé nebo nepřímé diskriminaci, je na vnitrostátních soudních orgánech, a to v souladu s vnitrostátním právem nebo praxí, která mohou zejména stanovit, že nepřímá diskriminace může být zjištěna jakýmkoli prostředky, mimo jiné na základě statistických nebo vědeckých důkazů (obdobně viz rozsudek ze dne 19. dubna 2012, Meister, C-415/10, EU:C:2012:217, bod 43).
- 47 V případě, kdy předkládající soud na základě předložených statistických údajů a případně dalších relevantních skutečností, dospěje k závěru, že vnitrostátní právní úprava dotčená ve věci v původním řízení znevýhodňuje zejména ženy ve srovnání s muži, je taková právní úprava v rozporu s čl. 4 odst. 1 směrnice 79/9, ledaže by byla odůvodněna objektivními faktory, které nijak nesouvisejí s diskriminací na základě pohlaví.
- 48 Tak tomu je tehdy, když zvolené prostředky slouží legitimnímu cíli sociální politiky členského státu, o jehož právní předpisy se jedná, a jsou vhodné a nezbytné k dosažení sledovaného cíle (v tomto smyslu viz výše uvedený rozsudek ze dne 22. listopadu 2012, Elbal Moreno, C-385/11, EU:C:2012:746, bod 32 a citovaná judikatura).
- 49 V tomto ohledu INSS a španělská vláda uvádí, že poměrné snížení starobního důchodu v případě zaměstnání na částečný pracovní úvazek představuje výraz obecného cíle sociální politiky sledovaného vnitrostátním zákonodárcem, jelikož tato úprava je významná v rámci systému sociálního zabezpečení příspěvkového typu. Takové snížení je totiž nezbytné s ohledem na zásady přispívání a rovnosti mezi pracovníky na částečný pracovní úvazek a na plný pracovní úvazek a je objektivně odůvodněné, jelikož v případě zaměstnání na částečný pracovní úvazek je starobní důchod protiplněním za výkon práce a příspěvků do systému v menším rozsahu.
- 50 V tomto ohledu je třeba připomenout, že samotnou okolnost, že uvedené částky starobního důchodu jsou za účelem zohlednění pracovní doby pracovníků na částečný úvazek, která je nižší než pracovní doba pracovníků na plný úvazek, poměrně upraveny (*pro rata temporis*), nelze považovat za okolnost, která je sama o sobě v rozporu s unijním právem (v tomto smyslu viz usnesení Plaza Bravo, C-137/15, EU:C:2015:771, bod 27 a citovaná judikatura).

- 51 Avšak Soudní dvůr rovněž rozhodl, že opatření, které vede ke snížení výše starobního důchodu pracovníka více, než je úměrné s ohledem na jeho doby zaměstnání na částečný pracovní úvazek, nelze považovat za objektivně odůvodněné skutečností, že důchod je v takovém případě protihodnotou za méně práce (rozsudek ze dne 23. října 2003, Schönheit a Becker, C-4/02 a C-5/02, EU:C:2003:583, bod 93).
- 52 V projednávaném případě z předkládacího rozhodnutí vyplývá, že vnitrostátní právní úprava dotčená ve věci v původním řízení obsahuje dva prvky, které mohou snížit výši starobních důchodů pracovníků na částečný pracovní úvazek. Zaprvé základní částka starobního důchodu je stanovena podle vyměřovacích základů, které představují skutečně obdržené odměny podle odpracovaných hodin. Z toho vyplývá, že uvedená základní částka je pro pracovníka na částečný pracovní úvazek nižší než základní částka pracovníka na plný pracovní úvazek. Zadruhé, ačkoli uvedená základní částka je vynásobena procentní sazbou, která závisí na počtu dní pojištění, tento počet dní je sám upraven redukčním koeficientem, který odpovídá poměru mezi dobou zaměstnání na částečný pracovní úvazek skutečně odpracovanou dotčeným pracovníkem a dobou zaměstnání odpracovanou srovnatelným pracovníkem na plný pracovní úvazek.
- 53 Tato druhá skutečnost je zmírněna tím, že podle čl. 248 odst. 3 LGSS počet dní pojištění stanovený na základě redukčního koeficientu se zvyší na základě použití koeficientu ve výši 1,5.
- 54 Je však třeba zdůraznit, že první skutečnost, a to skutečnost, že základní částka je pro pracovníka na částečný pracovní úvazek jakožto protihodnota za méně práce nižší než základní částka srovnatelného pracovníka na plný pracovní úvazek, již umožňuje dosáhnout sledovaného cíle, který spočívá zejména v zachování systému sociálního zabezpečení příspěvkového typu.
- 55 Použití redukčního koeficientu týkajícího se částečného pracovního úvazku jde tedy nad rámec toho, co je nezbytné k dosažení sledovaného cíle, a vede s ohledem na skupinu pracovníků se zaměstnáním na snížený částečný pracovní úvazek, tj. méně než dvě třetiny srovnatelného zaměstnání na plný pracovní úvazek, ke snížení výše starobního důchodu, které je významnější než snížení, které by vyplývalo pouze z *pro rata temporis* zohlednění jejich pracovní doby.
- 56 Za těchto okolností je třeba na první otázku odpovědět tak, že čl. 4 odst. 1 směrnice 79/9 musí být vykládán v tom smyslu, že brání takové vnitrostátní právní úpravě členského státu, jako je právní úprava dotčená ve věci v původním řízení, podle níž výše starobního důchodu příspěvkového typu pracovníka na částečný pracovní úvazek je vypočtena vynásobením základní částky stanovené na základě skutečně obdržných odměn a skutečně zaplacených částek pojištění procentní sazbou, která závisí na době pojištění, načež je tato doba upravena redukčním koeficientem odpovídajícím poměru mezi skutečně odpracovanou dobou zaměstnání na částečný pracovní úvazek a dobou zaměstnání na plný pracovní úvazek odpracovanou srovnatelným pracovníkem a je zvýšena koeficientem 1,5, pokud uvedená právní úprava znevýhodňuje zejména pracovnice ve vztahu k pracovníkům.

K druhé otázce

- 57 S ohledem na odpověď poskytnutou na první otázku není namístě odpovídat na druhou otázku.

K nákladům řízení

- 58 Vzhledem k tomu, že řízení má, pokud jde o účastníky původního řízení, povahu incidenčního řízení ve vztahu ke sporu probíhajícímu před předkládajícím soudem, je k rozhodnutí o nákladech řízení příslušný uvedený soud. Výdaje vzniklé předložením jiných vyjádření Soudnímu dvoru než vyjádření uvedených účastníků řízení se nenahrazují.

Z těchto důvodů Soudní dvůr (třetí senát) rozhodl takto:

Článek 4 odst. 1 směrnice Rady 79/7/EHS ze dne 19. prosince 1978 o postupném zavedení zásady rovného zacházení pro muže a ženy v oblasti sociálního zabezpečení musí být vykládán v tom smyslu, že brání takové vnitrostátní právní úpravě členského státu, jako je právní úprava dotčená ve věci v původním řízení, podle níž výše starobního důchodu příspěvkového typu pracovníka na částečný pracovní úvazek je vypočtena vynásobením základní částky stanovené na základě skutečně obdržených odměn a skutečně zaplacených částek pojištění procentní sazbou, která závisí na době pojištění, načež je tato doba upravena redukčním koeficientem odpovídajícím poměru mezi skutečně odpracovanou dobou zaměstnání na částečný pracovní úvazek a dobou zaměstnání na plný pracovní úvazek odpracovanou srovnatelným pracovníkem a je zvýšena koeficientem 1,5, pokud uvedená právní úprava znevýhodňuje zejména pracovnice ve vztahu k pracovníkům mužského pohlaví.

Podpisy.